

08 Ekim 2018

HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞININ 2018/32-51 SAYILI TEBLİĞİNDEKİ İSTİSNALAR HAKKINDA DEĞERLENDİRMELER

1) Hazine ve Maliye Bakanlığının 06/10/2018 günlü Resmi Gazete’de yayımlanan 2018-32/51 numaralı TÜRK PARASI KIYMETİNİ KORUMA HAKKINDA 32 SAYILI KARARA İLİŞKİN TEBLİĞ’i ile (yazımızda kısaca “**Tebliğ**” olarak anılacaktır) 28/2/2008 tarihli ve 26801 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin No: 2008-32/34 Nolu Tebliğ’in mülga 8’inci maddesi başlığı ile birlikte yeniden düzenlenmiştir.

2) Düzenleme ile Cumhurbaşkanlığının Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar’a dair 85 Sayılı Kararı ile belirlenen esaslara açıklık getirildiği ve 85 sayılı Kararla 32 sayılı Karara eklenen Geçici 8’inci maddede bahsedilen hâllerin (“**istisnalar**” şeklindeki ifade edilerek) belirlendiği anlaşılmaktadır.

3) Bu konuya ilişkin olarak daha önce yayımladığımız değerlendirme yazımızda da değindiğimiz üzere (bahsedilen yazıya <https://www.eris.av.tr/dosya/600843edb5.pdf> linkinden ulaşılabilir): Kararın geçmişe etkili olup olmayacağı, 13/09/2018 gününden itibaren otuz gün içinde, daha önce akdedilmiş yürürlükteki sözleşmelerdeki döviz cinsinden kararlaştırılmış bulunan bedellerin ne şekilde belirleneceği, dönüşümün hangi tarihli ve hangi kur üzerinden yapılacağı gibi bir kısım hususlar, Tebliğ ile açıklığa kavuşturulmuştur. Ancak Tebliğ, bir kısım hususlar yönünden yeni uyuşmazlıklar doğurabilecek şekilde kaleme alınmıştır. Bu değerlendirme yazımızda, Tebliğin 25’nci maddesindeki hususların olası sonuçlarına değinilecektir.

4) Öncelikle değinmek istediğimiz husus, Tebliğ’in “istisna” ve “muafiyet” kavramlarını birbirine karıştırmış olabileceğine ilişkindir. Örneğin: yurtdışında yerleşik kişiler, kamu kurum ve kuruluşları ile Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı şirketleri ile ilgili hususlar (m.8/12) esasen muafiyeti işaret etmekte iken, Tebliğ’in 8/21 ve 8/22’nci maddelerinde bahsedilen tarihlerde yapılp da esasen Karar kapsamında kalması gereken bir kısım işlemler ile ilgili olarak “istisna” kavramına yer verilmektedir. Hukuk uygulamamızda “istisna” terimi ile ifade edilen “**ayrık tutma; kurul dışı sayma**” kabul edilebilir. Dolayısıyla, yürürlükteki bir kuraldan istisna tutulan hususlar, o kurala bağlı sayılmayacaktır.

5) Kısaca hatırlamak gerekirse Tebliğ ile Karara eklenen 8/21 maddesi: “*Bu madde uyarınca akdedilecek sözleşmelerde istisna kapsamına alınan, ancak Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararın Geçici 8’inci maddesinin yürürlüğe girdiği tarihten önce akdedilmiş bulunan sözleşmeler de anılan geçici madde hükmünden istisnadır.*”

8/22 maddesi ise : “*Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararın Geçici 8’inci maddesinin yürürlüğe girdiği tarihten önce akdedilmiş bulunan iş makineleri dâhil taşıt kiralama sözleşmeleri anılan geçici madde hükmünden istisnadır.*” şeklindedir.

6) Bahsedilen düzenleme gereğince bir değerlendirme yapıldığında, bir kısım sözleşme tipleri açısından açıklığa kavuşturulmaya muhtaç bazı hususlar dikkat çekmektedir. Örneğin: 01/07/2018 gününde, yani Cumhurbaşkanlığı Kararından önceki bir tarihte, her ikisi de Türkiye’de yerleşik kiraya veren A ile kiracı B (kişileri) arasında, “döviz cinsinden kira bedeli belirlenerek” bir otomobil kirası sözleşmesi yapıldığını varsayalım:

a) Tebliğ’in 8/22 maddesi gereğince, bahsedilen türdeki bir sözleşmenin “**esasen döviz cinsinden kira bedeli ile düzenlenemeyecek**” nitelikte bir sözleşme olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü Tebliğ’in 8/7 maddesi, Türkiye’de yerleşik kişilerin, döviz cinsinden kira bedeli kararlaştırarak otomobil kiralamalarına açıkça engeldir.

b) Ancak her ne kadar bu tip bir sözleşme yapılamayacak olmakla birlikte, Tebliğ’in 8/22’nci maddesi, bahsedilen sözleşmeyi “**yürürlük tarihi öncesinde düzenlendiği için**” yukarıda bahsettiğimiz 8/7’nci maddedeki kuraldan açıkça “**istisna**” tutmaktadır. Dolayısıyla, kiraya veren A, kiracı B’den, döviz cinsindeki kira bedellerini ödemesini bekleyecektir. Ancak Kiracı B, kira bedellerini döviz olarak ödemek istemez ise ne olacaktır?

c) Bu noktada karşımıza, Tebliğ’in 8/25’nci maddesi çıkmaktadır. Yine kısaca hatırlatmak gerekirse, bahsedilen hüküm: “*Bu maddede, istisna tanınan tarafların mutabakatıyla yeni yapılacak sözleşmelerin Türk parası cinsinden yapılmasını veya mevcut döviz cinsinden veya dövize endeksli sözleşmelerde yer alan bedellerin Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararın Geçici 8 inci maddesi uyarınca Türk parası olarak yeniden kararlaştırılmasını talep etmesi durumunda sözleşmelerde yer alan bedeller Türk parası cinsinden kararlaştırılır.*” şeklindedir. (Esasen sözleşme serbestisi ilkesi dikkate alındığında, metnin “yeni sözleşmelerin Türk parası cinsinden yapılması” ile ilgili kısmı, olmasa da olurdu)

d) Madde metninde her ne kadar istisna tanınan “taraflardan” bahsetmekte ise de, bunun “muafiyet tanınan kişiler” mi, yoksa istisna edilen “sözleşmelerin tarafları” mı olduğu konusu tereddüt yaratmaktadır.

e) Nitekim 8/25 maddesi hükmü eğer (m.8/11, 12, 13 vs.'de değinilen) yurt dışında yerleşik kişiler ile Kamu kurum ve kuruluşları ile Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı şirketlerini ifade ediyor ise, Tebliğ'de bunun açıkça vurgulanması tereddütleri giderirdi. Ancak m. 8/11, 12 ve 13 hükümlerinde de bir kısım sözleşmelerden açıkça bahsedilmekte olduğu görülmekte olup, farazi örneğimizdeki “dövizle araç kiralama” sözleşmeleri, bahsedilen kişiler için “düzenlenebilir” sözleşme tipleri arasında görülmektedir. Dolayısıyla, esasen Tebliğ'de bahsedilen “istisna” ifadesinin, “muafiyet” şeklinde anlaşılması ihtimali zayıflamaktadır.

f) Ayrıca, Tebliğ'in m. 8/25 hükmü unsurlarına ayrılarak incelenecek olur ise:

i. Maddenin “veya” bağlacı ile birbirinden ayırdığı iki farklı durumu düzenlediği:

ii. Bunlardan ilkinin (veya bağlacından önceki tümce) esasen istisna tanınan tarafların mutabakatı ile Türk Lirası'na dönüşümle ilgili olduğu,

iii. İkinci hususun ise (veya bağlacından sonraki tümce) istisna tanınan sözleşme taraflarından (açıkça ifade edilmemekle birlikte, gizli özne olarak) “birinin” Türk Lirası olarak yeniden kararlaşrtırmayı talep etmesi hâlini düzenlediği düşünülmektedir.

g) Konuyu bahsedilen çerçeveden, “muafiyet” veya “istisna” bağlamında ve “farazi araç kiralaması” örneğinde değerlendirdiğimizde:

i. Esasen m. 8/11, 12, 13 vs. hükümlerinde bahsedilen Kamu kurum ve kuruluşları ile Vakıf şirketlerine dövizle araç kiralama engeli getirilmediği, dolayısıyla bunlarla ilgili bir **istisna hükmüne** zaten gerek olmadığı,

ii. Metinde açıkça “istisna” kavramı kullanıldığı için, konunun olsa olsa 8/22'nci maddede bahsedilen kapsam ile ilgili olabileceği ve üzerinde değerlendirme yaptığımız “farazi” taşıt kira sözleşmesinin her iki durumda da “istisna tanınan türde olması gereken” nitelikte olduğu; çünkü “istisnaya” konu olanın, bu araç kiralama sözleşmesi ve tarafları olduğu akla gelmektedir.

iii. Bu durumda da, farazi örneğimizdeki “döviz cinsinden kira bedelinin” tarafların birinin talebi hâlinde yine de Türk parasına dönüştürülmesi gerekeceği sonucuna varılmaktadır.

Bakanlığın ortaya koymaya çalıştığı irade veya tercihin ne olduğunun ortaya konmasını temin için hazırlanan Tebliğ'in bahsedilen hükümleri, mevcut ve “istisna tanınan” sözleşmeler açısından yeni bir uyumsuzluk kaynağı olma potansiyeli taşır görünmektedir.

Av. M. Hakan ERİŞ